

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Disputatio II. De conscientia opinante, seu de opinione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

pauperi elargiendam & omittas minus videris peccare quam si furtum committis. Ratio est, quia ut bene dixit Sylveiter verbo conscientia, quasi. r. ex D. Thom. in 2. distinct. 39. conscientia non ligat virtute propria, sed præcipit superioris, quod representat, quod præceptum est à superiore latum antea non sit media tamen conscientia ferret, & promulgatur, ac proinde eodem modo obligat, ac si à Deo latum a teo fuisset. Ex quo soluitur fundamentum Basolis in 2. distinct. 38. & 39. quæ. unica, artic. 3. affirmans semper esse maius peccatum sequi conscientiam vitiosè errantem, quam illam non sequi, quia in sequenda conscientia committitur præceptum superioris, in illa sequenda contemnitur præceptum Dei, & recte rationis. Dicimus namque semper contemni præceptum Dei, & recte rationis dictantis contra conscientiam operandum non esse illa durante, & ita relatis Durando, Aman, Cordub. docet Azor. s. i. instit. moral. lib. 2. cap. 8. q. 9. Sayrus in elauis regia lib. 1. cap. 24. n. 24. & seqq. Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 11. n. 15. Valquez. 1. 2. q. 19. disp. 60. c. 3. n. 10. Salas tr. 8. disp. c. 3. n. 27. Sylveit. q. 1. verb. consilia.

3. Secunda difficultas, an sit maius peccatum operari contra conscientiam errantem, quam contra præceptum superioris. Respondeo iuxta supradicta pro qualitate materię mercedam esse obligationem, & grauitatem. Aliquando enim transgredi præceptum superioris erit grauius, quam transgredi præceptum conscientię, si materia præcepta à superior: grauior sit. Verum si superior, & conscientia circa eandem materiam versantur, grauius erit transgredi præceptum superioris, quam præceptum conscientię mala fide errantis. Quia in hac transgressione conscientię inuoluitur aliqua ignorantia, quæ voluntatum minuit, ac proinde grauitatem peccati. Dixi grauius esse regulariter loquendo: nam aliquando error est ita casualis, & supinus, & affectatus; vt scientię firmam præcepto æquiualeat.

4. Tertia difficultas, an obediendum sit conscientię erranti, vel superiori contrarium præcipienti. Respondeo, si conscientia inuincibiliter errat, absque dubio rei est obediendum: at raro contingit inuincibiliter tunc errare, præsumi enim debet pro superioris præcepto, ac proinde deponenda conscientia, & obediendum Prælato. Ita Valquez disp. 61. c. 1. & Azor. l. 2. c. 8. q. 10.

5. Quarta difficultas, an possit pro libito conscientiam errantem deponere. Respondeo nullo modo posse, cum manifesto periculo re exponas veram conscientiam deponendi: illa enim falsa conscientia tibi apparet, vt vera. Si ergo veram pro libito deponere non potes, quia non potes pro libito te legibus diuinis exuere, neque poteris conscientiam errantem pro libito depellere. Secundo, vel illa conscientia ex rationibus probabilibus errat, vel ex rationibus moraliter certis secundum tuam æstimationem: quocumque modo sit, vt prudenter deponatur, debent adesse rationes saltem probabiles in contrarium. aliis temerè procedes, neque poteris honeste actionem, cum oriatur ex iudicio absque vlla ratione efformato: & ita docet contra Caietanum. 1. 2. quæst. 19. artic. 5. & 6. Salas ibid. tract. 8. disp. unica, sect. 3. n. 30. Valquez disp. 67. cap. 1. ad fin. & aliis plurius relatis Thomas Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 11. num. 10.

DISPUTATIO II.

De conscientia opinante, seu de opinione.

PUNCTVM I.

Quæ sit opinio probabilis, quæ probabilior, quæ communis, & an communis singulari sit præferenda.

1. Qui de his agant late.
2. Quæ sit opinio probabilis.
3. Sufficiat ne vnus auctoris dictum opinionem probabilem consistuere: Respondetur cum distinctione.
4. Propositio alicuius Doctõris neoterici, tamen si videatur contra communem non debet vt improbabili iudicari.
5. Debet tamen hac propositio non incidere, & perfunctorie esse prolata.
6. Factum vnus Doctõris non videtur opinionem probabilem constituere.
7. Opinio probabilior est, quæ firmiori ratione fulcitur.
8. Regulariter quæ à pluribus approbatur, probabilior est iudicanda.

9. Sapè sententia probabilior non talis tibi apparet.
10. Opinio communis est quæ communiter à Doctõribus rem ex professo tractantibus defenditur.
11. Hac opinio regulariter particulari est præferenda.
12. Aliquando singularis communi præferitur.

1. **D**E his igitur latissime Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 2. à cap. 9. Valquez. 1. 2. quæst. 19. disp. 62. Anton Perez in sua laurea certam. 10. scholast. dub. 2. à cap. 6. vsque ad 9. & alij in diuersis referendi.

2. Primò igitur dicendum est opinionem probabilem eam esse, quæ sita ratione fulcitur, neque contra se habet rationem conuincentem: enim illam habet, iam non opinio, sed error erit, vt bene dixit Ioann. Sanchez in select. disp. 14. n. 8. Contingere autem poterit, vt tibi probabiliter opinanti ratio aliqua in contrarium videatur conuincens, sed non inde probabilitatem opinio amittit: nam licet tu solvere illam rationem non possis, alius tamen soluere poterit, & hoc tibi debes periuadere, alius scèpe multe rationes tibi insolubiles representantur, quæ ab alijs facillimo negotio soluantur. Quare imprudenter procederes, si ob hanc causam, aliorum opinionem, quæ vt probabiles circumferuntur, improbabiles iudicares: consentit Ion Sanchez, supra Thom. Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 9. n. 6. Sayrus in elauis regia lib. 1. cap. 6. n. 7. Valquez disp. 62. cap. 4. n. 8.

3. Solum est dubium, an vnus auctoris dictum sufficiat opinionem probabilem constituere!

Respondeo cum distinctione, si res pro qua est opinio ab auctoribus agitata non sit, nemini potest esse dubium, dictum vnus grauis, & pij Doctõris, qui ratione firma intelligitur moueri, sufficere ad opinionem probabilem constituendam tam tibi, quam alijs: si veto res controuersa sit à paucis, potest vir doctus aduersus illos sentire, si rationem firmam in contrarium habeat. Quod si à multis sit ex professo res agitata, & omnes perpenis rationibus vnus sentiant, adhuc existimat Ioan. Sanchez in select. disp. 44. num. 62. posse vitum doctum contrarium probabiliter opinari, si videat aliquam rationem pro sua parte stare ab illis insufficienter solutam hoc enim modo opinionem probabilem in scholis fuerunt introductæ. Verum etiam hoc in aliquo casu contingere possit, raro tamen: potius enim talis Doctõr credere debet se errare, quam aliorum iudicio præponi timere enim debet ne lumen, quod sibi esse videtur, tenebris sint prudentia enim & humilitas petit aliorum iudicio le subicere, & conformare, vt rectè colligit Nauar cap. 17. num. 286. & 289. ex cap. prudentia, de officio de legati, & cap. de quibus. dist. 20. Aliquando tamen quod multis secundum, & abstrusum erat aliqui manifestatur. Quot enim veritates tempore D. Thomæ, & Bonauenturæ elucidatæ sunt aduersus communem, & receptam sententiam; Ecclesia enim Dei quotidie illuminatur; & vt bene dicit Gloss. in cap. ad nostram de consuetud. verbo incipientibus iterudum reuelatur minor quod maior nescit: & est optimus text ad id probandum cap. si habet. 24. quæst. 3. quod est August. & cap. esto. subiectus, quod est Hieronymi. ante finem. 95. dist. Et ita vnus Doctõris grauis dictum, si firma ratione munitur, sufficere ad probabilem opinionem ascendendam aduersus communem docuit azor. 1. cap. 17. quæ. 6. Gabriel Valquez. 1. 2. c. 1. disp. 62. cap. 4. n. 12. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. n. 9. Villalobos sum. tom. 1. tract. 1. d. ff. 4. num. 17. Henriquez de pontif. leg. lib. 4. cap. 18. num. 13.

4. Ex his inferitur manifeste, si in libro alicuius Doctõris neoterici inuenias aliquas propositiones absolute affirmatas, quæ aduersus communem videntur, non illas vt improbabiles debes iudicare; imo potius illas debes censere probabiles, dum tibi non constat à Sede Apostolica esse vt improbabiles iudicatas. Si enim ex consilio illius doctõris verbo tenus prolato moueri poterat ad agendum, qualiter mouetur discipulus, & secutè procedit sententiam magistri pij, & grauis sequens, vt tenet Panormitanus in cap. Capellanus, de feris. Imolac. per tuas. et. 2. de simonia & tradit Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. difficult. 6. num. 1. Nauar. concil. 2. de penitent. & remissionib. à fortiori poteris ex consilio typis mandato, cum tunc maiori circumspectione proferatur, & ab alijs doctis sit prius approbatum: sic docuit Azor lib. 2. cap. 17. quæst. 4. & 5. Villalobos supra Dixi, alicuius Doctõris neoterici pij, & grauis Nam de Doctõre antiquo maior dubitatio esse potest, an eius opinio et si suo tempore probabilis fuerit, antiquata iam sit & à Sede Apostolica censetur communiter reprobata, ac proinde vit rudi, & in doctus eius dictis tantum fidere non debet quæ omnia optimè docuit sicut solet, Thomas Sanchez doctõris mortalis lumen lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 10. & 11. & consentit Valqui 2. d. sp. 62. cap. 4. num. 17. & 18. Villalobos 1. 1. sum. tract. 1. d. ff. 6. num. 1.

5. Aduerte tamen, vt opinio alicuius Doctõris aduersus communem probabilis censetur, non sufficit, si per se rudi, & incidere, & occasione alicuius argumenti dicta sit (est ita placet Ioan. Sanchez disp. 44. num. 62. fine). Nam vt bene dixit Mascardus de probationib. conclus. 1143. n. 11. quæ dicitur,

dicuntur incidenter, forte ad eorum, non ad probationem dicuntur, sicuti confessio incidenter facta, vel quae sit ad alium...

6. Nunquam tamen exitimo sufficere ad probabilem opinionem constituendam factum vovis Doctoris etiam pij. Nam saepe ad factum morari potest, vel ex aliqua dispensatione...

7. Dico secundo. Opinio probabilior est, quae firmiori, & efficaciori fundamento solentur, non quae a pluribus Doctoribus defenditur...

8. Regulariter tamen loquendo, ea sententia probabilior est iudicanda, quae a pluribus defenditur, & a doctioribus: ut dixit Philocephus...

9. Adverto saepe contingere aliquam sententiam probabiliorum esse, non tamen tibi ita apparere, vel quia eius fundamentum & rationes ignoras...

10. Dico tertio. Communis opinio est, quae a Doctoribus eam ex professo tractantibus communiter defenditur. Nam si perfunderit solium de illa tractent, etiam si plures sint, non aequivalent paucis eam ex professo disputantibus...

11. Dico quarto. Communis opinio regulariter praefertenda est particulari, nisi forte particularis ita efficaciter ac firmam rationem habeat...

12. Ex qua doctrina probat Thomas Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 18. n. 7. & Mascard. supra n. 12. opinionem singularem alicuius Doctoris probabiliter rationem nitentem praefertendam esse...

PUNCTUM II.

An liceat tibi opinionem probabilem & minus tutam sequi relicta tua tutiori, & probabiliori.

- 1. Qui negent, & quibus suam sententiam probent.
2. Probabilis est eligi posse opinionem probabilem, relicta probabiliori.
3. Satisfit 1. & 2. argum. contrario.
4. Tertium fundamentum dissolvitur.
5. Non solum potes relicta probabiliori opinionem secundam probabilem aliorum operari, sed in casu gravis necessitatis teneris.

1. Negant plures primo, quia sic optans errare vis, non tutiorem viam eligens cum possis, caque de causa in cap. juvenis, de sponsalib. cap. ad audientiam, cap. significasti elect. 2. de homicidio, dicitur in dubiis tutiorem partem esse sequendam...

2. Nihilominus communis sententia est, & mihi probabilior (etiam si praedicta sic satis probabilis) eligi posse opinio minus probabilem, & tutam, relicta probabiliori propria, & tutiori: sic tenet Valent. 1. 2. disputat. 2. quest. 14. part. 4. Vasquez disput. 62. cap. 4. & segg. Salas ibi, innumeros referens...

3. Neque obstant contraria adducta. Ad primum respondeo te operantem ex opinione probabiliori aliorum errare non velle, cum aequae tutam viam eligas...

DE CASTRO PALATINO TOM. III. LIB. III. EIVS.

si ex tua probabiliori sententia operareris; nam, vt bene probat Ioann. Sanchez *disp. 44. num. 66.* inter probabiles opiniones nulla datur formaliter tutior, & securior altera: omnes enim sunt æque securæ, securitas enim opinionis in eo fita est, vt operans ex illa nullo modo Deum offendat, efficitur æque securam esse, ac si ex opinione probabiliori operaretur. Quando autem dicitur à Doctores vnã opinionem securiorem, & tutiorem esse alia, non de securitate formaliter loquuntur, hoc est, sequens opinionem probabiliorẽ, & tutiorem non solum non attingit formaliter culpam, sed nec materialiter, vt contingit cum est opinio probabilior obligans ad restitutionem, & est alia opinio probabilis deobligans, in restitutione enim faciendã nulla esse potest nec formalis, nec materialis dissonantia ad rationem: ac si non restituatur, esse poterit materialis dissonantia menti diuina, quæ dictabat in tali casu restitutionem esse faciendam. Nunquam tamen obligaris sequi quod in re tutius est. Præterea cum operaris ex opinione probabiliori, operaris similiter ex probabiliori: nam probabilior opinio est te posse ex opinione probabiliori, relicta probabiliori operari. Ergo cum ex illa operaris, ex opinione probabiliori operaris: probabilis enim opinio concurret, v.g. ad te exculpandum à restitutione faciendã, & probabilior opinio concurret ad te exculpandum ne obligaris eligere opinionem probabiliorẽ, quæ tibi dicebat esse restitutionem faciendam: sic Sanchez *suprà n. 72.* Ex his respondetur ad textum in *c. iuuenis, c. ad audiendam, c. significauit, mandat* enim in dubiis tutiorem partem esse eligendam: quia cum dubium propriè est, sola vna pars est tuta: at cum ex opinione probabiliori operaris, cum tunc dubius propriè non sis, vtraque pars est æque tuta.

Ad secundum respondeo te debere sequi ex consilio opinionem, quæ meliori, & subtiliori ratione nititur, non tamen ad id obligaris, si opposita sententiæ rationem probabilem habeas, vt bene dixit Syluest. *verb. opinio, n. fin. q. 1.*

Ad tertium, quod est difficultus, respondet Azor. *tom. 1. institut. moral. lib. 2. cap. 16. quæst. 2. c. 3. c. cap. 17. qu. 7. Valquez 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 62. cap. 3. num. 10. c. cap. 4. n. 18. c. 19. præcipue circa finem,* necessarium non esse relinquere opinionem propriam probabiliorẽ, vt possis operari secundum opinionem probabilem aliorum, sed simul te habere posse illos duos assensus, alium nitentem principiis intrinsicis ipsius rei, alium nitentem principiis extrinsecis, scilicet auctoritati Doctorem. Doctissimus noster Thomas Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 12. c. 15.* absolute affirmat posse esse illos duos assensus probabiles simul, etiam si à principiis intrinsicis prouenient, quia intellectus (inquit) non affirmat vtramque sententiam esse certam, sed vtramque esse probabilem, seu probabiliter sustineti posse. Mihi tamen dicendum videtur nequaquam simul esse posse illos duos assensus, siue ab intrinsicis, siue ab extrinsecis principiis proueniant, ratione in argumento facta, quam sic explicio. Iudicas probabilis si ad beneficium dignus omisso digniori, te esse obligatum restituere, alia opinio affirmat te non esse obligatum: esse, & non esse obligatum manifestam contradictionem inuoluit. Ergo non potest simul ab vno intellectu iudicari. Bene tamen stat te iudicare eam opinionem esse probabiliorẽ altera, & alteram esse probabilem: ac hoc iudicium nec dirigit opus se solo, neque est iudicium probabile de quo loquimur, sed est iudicium euidens: euidens enim iudicas tibi probabilis apparere obligatum esse ad restitutionem, aliorum sententiam deobligantem probabilem apparere. Quod autem insufficientis sit ad regulandam actionem se solo, proba. Nam si probabilis iudicabas te esse obligatum restituere, vt ab hac obligatione eximatis, debes iudicare te non esse obligatum: non enim sufficit si iudicet alios sentire te non esse obligatum, nisi tu sentias te obligatum non esse, aliàs contra propriam conscientiam faceres ex aliorum opinione operando. Ergo si retineas tuam probabilem, vel probabiliorẽ sententiam de obligatione, nequis simul assensum obligatum non esse, sed ad summum poteris assensum alios iudicare te obligatum non esse, quod non est sufficiens ad honestandam actionem. Quapropter cum secundum opinionem aliorum vis operari, iudicium tuum probabile, seu probabilis de obligatione suspendere debes, & potes, cum non sit euidens, & clarum, & consequenter non necessariò rapiens intellectum: & ita docet Th. Sanchez. immemor suorum dictorum *lx. in Decalog. c. 9. n. 42.* in medico consulente contra propriam opinionem: vbi postquam dixerat non attendens doctores contrarium asserere, posset prudenter id deponere, ac iam medicinam consulere.

Ex supradictis infertur non solum secundum probabilem aliorum opinionem te posse operari, relicta probabiliori propria, sed in casu grauis necessitatis te teneri aliorum opinionem parum aliàs probabilis conformare. Quia ratione illius grauis necessitatis, & periculi opinio aliàs parum, vel nihil probabilitatis habens redditur maximè probabilis, & secuta ita docet Thom. Sanchez *lib. 2. de matr. disp. 36. n. 8. c. in Decal. lib. 1.*

cap. 9. num. 25. cum Soto de secretis *legendo membro 3. q. 2. concl. 3.* & Nauar. *c. p. inter verba in 2. ed. coroll. 33. num. 135.* & Villalobos *tom. 1. sum. tract. 1. d. 8.* Explicanteque doctrinam variis exemplis. Primò, putas iudicem legitime interrogare de crimine alicuius grauis, & honestæ personæ & reipublicæ non mediocriter necessariæ: non tamen tibi omnino constat, sed habes aliquem scrupulum, & dubium, poteris tunc tacere, neque ad sensum illius respondere, iudicans in tali casu probabile esse, te posse tacere. Secundò, si mulier contrahens bona fide matrimonium inualidè, postea non possit nouum consensum expressum à marito extorquere, sufficere, si affectu maritali accedat. Tertio, exhibet moriturus signa contritionis sacerdote abente, poterit postea veniens in præsentia illum absolue: quia in iis casibus grauis necessitas probabilem opinionem facit, quæ aliàs probabilis non esset.

P V N C T U M III.

An possit Doctõr, vel confessarius consulere, vel docere opinionem minus probabilem, relicta probabiliori propria.

1. Posse consulere etiam in materia iustitiæ.
2. Proposuit obiectio, & soluitur.
3. Limitantur aliqui, vt intelligatur, quando interrogantem deobligat.
4. Si rogans intelligat sibi esse obligationem consultam ex aliorum opinione probabili, bene potes consulere.
5. Quis dicendum in casu quo sentires opinionem esse improbabilem, ac defendi vt probabilem ab aliquibus, poteris interrogatorem remittere ad illos?
6. Potest interrogans, cui grata non est resolutio vnius Doctõris, alium adire, si recta intentione procedat.
7. Doctores, seu rectores cathedra non tenentur docere qua sibi probabiliora videntur.
8. Improbabiles opiniones docens ex malitia, vel ignorantia culpabili peccatum esse lethale.
9. Si non vt magister, sed vt quidam specialis Doctõr opinionem improbabilem in Logica, vel Grammatica habens, non videtur excedere culpam venialem.
10. In rebus ad mores pertinentibus mortale attingit.

Respondeo consulere posse in qualibet materia etiam in materia iustitiæ, & sæpe conueniens esse. ita Sayus in *claus. regia lib. 1. cap. 6. n. 11. Salastrach. 8. disp. vnica sect. 6. n. 69. c. sect. 9. n. 84.* Valquez *disp. 62. cap. 9. n. 47.* Th. Sanchez *lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 19.* Ioan. Sanchez *disp. 41. n. 7.* Ratio est, quia si ex opinione aliorum, vt ex puncto præcedenti constat, iustitiam regulas tuas actiones, cur non poteris aliorum actiones regulare?

1. Dices Interrogans non rogat de aliorum opinione, sed de tua Ergo ut ad eius mentem respondeas, propriam opinionem teneris manifestare.

Respondeo primò, interrogantem non tam inquirere tuam, vel aliorum opinionem, quam quid ipse efficere possit, siue ex tua siue ex aliorum opinione. Secundo, esto interrogaret de tua, non tamen es obligatus illam manifestare, sæpe enim inconuenientia ex tali manifestatione oriuntur.

3. Hanc conclusionem limitat Salas *suprà sect. 9. num. 85.* & Valquez *illo num. 47.* Ioan. Sanchez *disp. 43. n. 42. c. disp. 44. num. 50.* vt intelligatur quando interrogantem deobligas, secus si illi obligationem imponis. Tunc enim dicunt ij Doctores te non posse secundum opinionem probabilem aliorum consulere, cum enim ipse non de aliorum opinione roget, sed de tua, immeritò illi obligationem imponis. At Thom. Sanchez *lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 21.* cum Salas *suprà c. sect. 10. n. 95.* sentit te posse consulere tam exemptionem legis, quam obligationem illius ex aliorum opinione, nisi expressè rogas inquirat, an aliqua ratione excusari valeat à restitutione, v.g. faciendã, tunc, inquam, teneris aut à consilio dando abstinere, aut aliorum opinionem probabilem excusantem declarare, & in hoc casu nemini est dubium.

4. Sentio igitur te posse ex aliorum opinione obligationem consulere, si rogans intelligat solum ex probabili opinione sibi esse obligationem consultam, tunc enim veritate manifestas, neque illi iniuriam facis, siquidem tacitè dicis contrarium esse probabile, & posse illud tutò sequi. At si rogans intelligat id sibi vt indubitatum consuli, qualiter solent rudes, & ignorantes intelligere, iniuriam illi facis, si ab ignorantia non remoueas, & veritatem non manifestes. Præterea omnes petentes consilium esto expressè non rogent, an aliqua ratione excusari à restitutione valeant, tacitè rogant, cum dicunt, an obligati sint restituere: Si ergo cum expressè rogant, an aliqua ratione à restitutione excusentur, teneris manifestare aliorum, vel tuam probabilem sententiam excusantem, sic teneris cum absolute de obligatione interrogant. Nullus enim præsumi debet sibi velle imponere obligationem, cum ab illa possit excusari.

Anon. Petez *suprà*, nec veniale agnoscit, si suam opinionem Confessarius longè probabiliorum reputet: habet enim (inquit) causam suspendendi absolutionem, scilicet, vt vires sua opinio accipiat. Excipit eam, in quo penitens ex precepto Ecclesie communicare tenetur: tunc, inquam, graue onus penitenti imponitur ex denegata absolutione, cum ritè dispositus accedat. Svat. solum dicit esse grauem obligationem, non tamen semper sub mortali. Conuincit Thom. Sanch. dicens ex paritate materiae veniale esse negare absolutionem, vt si confessio esset ita breuis, aut de leuis venialibus facta; quia tunc non videtur graue onus penitenti imponi, alium confessorem aduocandi. Ioan. Sanch. *disp. 33. n. 54. sine dicit esse mortale, si sit de mortalibus confessio: vnde tacite innuit esse veniale, si de venialibus esset facta.*

6 Ego vetò in hac opinionum varietate existimo probabilis semper esse peccatum mortale negare absolutionem penitenti, quem credis esse ritè dispositum, si ipse in tali negatione non confectat, siue confessio sit de mortalibus, siue de venialibus facta. Et de mortalibus videtur clarum: nam obligare penitentem ad iterum confitendum peccata grauia, habendumque dolorem, est graue onus. De peccatis autem venialibus sic probro. Nam negando absolutionem prius penitentem magno beneficio sacramenti, ad quod habes ius. Ergo peccas grauius. Quòd autem huiusmodi priuationem ipse possit facere reparare, eadem peccata venialia iterum confitendo, non te excusat à peccato, cum hæc reparatio per accidens sit: sicuti non te excusat à graui iniustitia, si dignum aliquo beneficio Ecclesiastico, illo priuare, sciens facillimo negotio aliud æquè bonum posse consequi: quia ad grauitatem culpæ non debet attendi, an possit damnificatus dampnum reparare: sufficit si dampnum factum graue sit. Quod autem priuatio absolutionis, & fructus sacramenti in confessione venialium graue dampnum sit, & grauis materia, sic probro. Quia si ex voto reuerteris confessionem venialium efficere, & omittetes, absque dubio grauius peccas. Ergo signum est esse materiam grauem, obligare penitentem, vel carere fructu ipsius confessionis vel illam iterum efficere.

7 Ex his infero à fortiori penitentem bona fide existimantem, contractum aliquem sibi licere, quiq; verè licitus est ex aliorum opinione probabilis, esto Confessarius tali opinioni non assentiatur, esse necessario absolucendum, quia accedit ritè dispositus: sic tradit Villalob. *l. 1. sum. tr. 1. diff. 12. n. 2.* & tenentur omnes supradicti Doctores consentire. At si penitens existimet ex ignorantia contractum illum licitum, illicite tenetur Confessarius penitentem monere licitam esse secundum aliorum opinionem, vt sic à periculo peccandi penitentem remoueat, sic ex Salon. *2. 2. quæst. 62. a. 2. controu. 4. paulo ante solum argum. docet Th. Sanch. lib. 1. de Decal. c. 9. n. 31.* Quòd si ille contractus omnino est illicitus, debet Confessarius penitentem monere, & si ab illo desistere non vult, in absolutum remittere, vt potè indispotum: sic tradit Barthol. Ledesim. *in sua sum. tr. de sac. penit. diff. 14.* Villalobos *suprà* n. 4.

PUNCTUM V.

An in administratione Sacramentorum liceat vti opinione probabilis, & in re minus tuta, relicta probabiliori, & tutiori vel omnino certa.

- 1 Quando pro vtraque parte est opinio probabilis de licito vsu, potes cuiuslibet te conformare. Quæstio procedit quando ex vna parte est opinio valere sacramentum, ex alia est certus eius valor.
- 2 Sacramentum inualidum esse potest ex defectu materia, vel formæ à Christo instituta, vel ex defectu iurisdictionis ab Ecclesia non concessa.
- 3 Proponitur prima sententia negans licere vti opinione probabilis, relicta probabiliori, vel certa de valore sacramenti: & quibus probetur.
- 4 Apponitur supradicta sententia limitatio, vt non procedat in casu grauis necessitatis.
- 5 Secunda sententia vt probabilior defenditur licitum esse vti opinione probabilis, relicta probabiliori, vel certa in administratione Sacramentorum, nisi ab Ecclesia per consuetudinem, vel speciale præceptum prohiberetur sit.
- 6 Explicatur doctrina. & casus, in quibus apparet Ecclesiam fecisse prohibitionem.
- 7 Non licet ministrare Baptismum sub nomine genitoris, & c. ramesi baptizatus consentiat.
- 8 Apponitur quadam limitatio, sed necessaria non videtur.
- 9 Probat non esse necessarium sacerdoti monere suscipientem sacramentum se vti opinione probabilis in eius administratione.
- 10 Satisfit argum. num. 5, adductis.

1 P R o intelligencia huius quæstionis aduerto primò non esse quæstionem, quando pro vtraque parte esset opi-

nio probabilis, an licere fiat: tunc enim ex supradictis manifestè constat cuiuslibet licere eligere quam maluerit, neque se periculo morali errandi exponit, contingit in casu contouersio, an motu exhibenti solum signa contritionis danda sit absolutio; aliis negantibus, aliis rectius affirmantibus. Sed quæstio est, quando ex vna parte est opinio de valore sacramenti, ex alia parte non est opinio, sed certitudo valere, v.g. est opinio validum esse Baptismum ministratum sub forma genitoris, geniti; & procedentis ab vtroque. At est omnino certum valere, si ministraretur sub nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti. Item est opinio valide consecrari in typho, vulgo *zentino*: at in paritricio est omnino certum, Matrimonium valere, si contrahatur coram parochio contrahentium, & in propria parochia, admittunt omnes. At si ipse in aliena parochia assistit, opinio est non valere. Confessio facta simplici Sacerdoti absente proprio in articulo mortis, nemini est dubium valere; at si præsens sit proprius Sacerdos, opinio est: aliq; innumera exempla adduci possent. Difficultas autem est an tunc liceat vti opinione probabilis, relicta certa, & secuta.

1 Aduerto secundò, inualidum posse reddi sacramentum vel ex defectu materia, & formæ à Christo Domino instituta, quem defectum ipsa Ecclesia supplere non potest, vel ex defectu iurisdictionis ab Ecclesia non concessa, qualiter irritatur sacramentum matrimonij celebratum coram sacerdote, qui non sit parochus contrahentium, & sacramentum penitentis si ministratur à Sacerdote, habente potestatem ordinis, & non iurisdictionis penitentem. His ergo positis.

3 Prima sententia negat, siue inualidum sit sacramentum ex defectu alicuius à Christo Domino requisiti, vel ex defectu alicuius requisiti ab Ecclesia, licere vti opinione probabilis, relicta certa, & secuta in eius administratione. Ita Franciscus Suarez *3. tom. in 3. part. disput. 16. sect. 2. & disput. 21. sect. 4. ad finem. & disput. 4. sect. 1. in fine, & disput. 60. sect. in fine, & tom. 4. disput. 26. sect. 6. num. 5.* Henriquez *1. tom. lib. 1. de sacrament. cap. 9. num. 15.* Bartholom. de Ledesim. *de sacrament. in genere, dub. 5. conclus. 4.* Petrus de Soto *lib. 1. de instit. sacerdot. lect. 2. de Euchar. Valentia 3. part. disp. 16. quæst. 2. punct. 12. tract. 8. disput. vnic. sect. 5. num. 86.* & alij. Mouentur primò, quia facit irreuerentiam sacramento, cum sine vrgenti causa te exponis periculo illud irritum faciendi, quod periculum non adest, cum vteris opinione probabilis circa aliquod præceptum: quia tunc non te exponis periculo illud violandi formaliter, etiam si in re viotes: at si in vsu sacramenti tutam, & certam sententiam de eorum valore relinquis, & probabilis tantum vteris, periculo te exponis irritum efficiendi sacramentum: quam irritationem ex probabilis opinione non poteris euitare, sicut potes euitare malitiam. Et confirmo. Si debens certum aureos solueres creditor in moneta dubia, nullo modo satisfaceres; quia debito certo non potest fieri satis solutio dubia: at constitutus minister sacramentorum debet Ecclesie illa integrè ministrare, cum ad hunc finem ab Ecclesia sit constitutus. Ergo non satisfacies, si sub opinione minis, cum potes sit certo ministrari. Secundo, vsus Ecclesie prohibens ne forma, & materia minus tuta vtiis in sacramento Baptismi, Confirmationis, & Eucharistie, ex aliquo sine prohibet, non ex alio, nisi ex reuerentia sacramenti debita. Ergo ex hac reuerentia prouenit, vt nullas possit vti materia probabilis, relicta certa. Tertio in rebus ad salutem animæ pertinentibus, hoc ipso grauius quis peccat, quòd certis incerta proponit, vt dixit August. *1. de Baptismo, contra Donatistas, c. 3.* Sed qui vtiut materia, & forma sacramentorum probabilis, relicta certa, iam certo incertum præponit. Ergo peccat.

4 Doctores supradicti dicunt intelligendum esse, neminem scilicet posse vti opinione probabilis de valore sacramenti, relicta sententia certa sine graui necessitate: nam illa irreuerentia licitum esse dicunt vti materia probabilis, relicta certa. Qua ratione licet Baptismum in digito paruo ministrare, quando timeret parualis ex vtro egrediens moriturus. Item licet confirmationem ministrare ex oleo benedicto, non mixto balsamo, cum nullatenus balsamum inueniri potest, & viget occasio. Item licet, & debitum est penitentem exhibentem signa contritionis, & iam moturum absolueret, nisi nullum peccatum in specie manifestaret. Item licet ministrare Baptismum sub nomine genitoris, geniti, & procedentis ab vtroque. si ex prolatione formæ certæ. Patris scilicet, Filij, & Spiritus sancti mors ministro immineret. In quibus omnibus consentit Ioan. Sanchez *disp. 44. num. 12. in fine, & in princ. cum Anton. Petez certam. 10. scholast. cap. 10. & 13. Salas sect. 27. num. 289.* Suarez *de penit. disput. 16. sect. 6. p. 2.* Periculum enim irritandi sacramentum sufficiens honoratur ratione necessitatis.

5 Secunda sententia, & mihi probabilior assentit in administratione sacramentorum per se licere vti, sicut in aliis materiis, opinione probabilis, relicta probabiliori, seu certa, nisi ab Ecclesia consuetudinem, vel speciale aliquod decretum prohiberetur sit. Hanc probat, & defendit latè, & eruditè Gabr. Valq. *l. 2. quæst. 19. art. 63. cap. 2. & 3.* Salas *ex eodem quæstion. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 10. num. 96.* sentit esse valde probabile, quamuis

quamvis *sect. 5. num. 9* absolute oppositam sententiam videret
 detestabile. Anon. Petre^z *laurea Salam. certam. 10. cap. 1. 1. 13.*
 de *matrim. disp. 20. num. 4. 1. 1. in*
 Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 20. num. 4. 1. 1. in*
 Decalog. *cap. 9. num. 33. Villalobos. tom. 1. sum. tract. 1. d. ffic. 13.*
Dealog. cap. 9. num. 33. Villalobos. tom. 1. sum. tract. 1. d. ffic. 13.
Dealog. cap. 9. num. 33. Villalobos. tom. 1. sum. tract. 1. d. ffic. 13.
Dealog. cap. 9. num. 33. Villalobos. tom. 1. sum. tract. 1. d. ffic. 13.
 Leon. *lib. 4. de matrim. cap. 2. 5. numer. 9. Salon. 2. 2. quæst. 63. art.*
*4. controuers. 2. ad 3. probabilem reputat Ioan. Sanchez *usum.**
44. numer. 10. & alij ab eisdem relati. Moucoi præcipue ex ra-
 tione ab inconueniente desumpta: si enim non liceret materia
 ratione ab administratione sacramentorum vti, sed necessa-
 riò adhibenda esset omnino tuta, cum id fieri possit, graue
 enim ministrantibus sacramentum imponeretur. Primum enim
 in sacramento penitentiae non liceret penitenti cum attritio-
 ne cogita accedere, neque sacerdoti abolutionem impendere
 cogita hæc non sit omnino certa materia. Item si penitens co-
 gitat se efficasse confessionem informem, neque vult illam
 repetere, non liceret sacramentum ministrare, quia confessio in-
 formis non liceret opinionem non est integra formaliter,
 cum sequatur probabilem opinionem est confessio informis
 repetenda. Similiter non liceret simplici sacerdoti in articulo
 mortis præsentem proprio sacerdote abolutionem impendere,
 neque in sacramento matrimonij possent coniuges contrahere
 præsentem, proprio patocho non sacerdotem, vel existentem in alie-
 na parochia: quia in his casibus, & aliis multis adhibetur mate-
 ria probabilis, relicta omnino certa, & secuta.

6. Hoc argumentum, meo iudicio, conuincit ex præfata
 religione debita sacramentis, licet quidem vti in eorum ad-
 ministracione opinio probabilis, hoc est materia, & forma
 probabilis relicta certa, & secuta: quia sic operans prudenter opera-
 tum, cum non exponat culpabili periculo irritandi sacra-
 mentum, vel viam moraliter certam tenet. Neque est fundamen-
 tum, vti cuius affirmatiuus obligatus esse semper ministrum ma-
 teriam, & formam omnino certam apponere. At quia plurimi
 sunt casus, in quibus Ecclesia vel per consuetudinem, vel per
 speciale decretum mandauit vti materis, & formis certis, reli-
 ctis probabilibus, ideo qui in huiusmodi casibus auderet mate-
 riam probabilis vti, relicta certa grauitur contra religionem pec-
 catur. Quia ratione, etsi probabile sit Baptismum valere sub for-
 ma genitoris, geniti, & procedentis ab utroque: at ex vfu
 Ecclesie ministrandas est sub nomine Patris, & Filij, & Spi-
 ritus Sancti: neque est probabile stante hoc vti licitum esse re-
 linquere hanc formam, & alia probabili vti. Item etsi proba-
 bile sit in Philosophia, aquam ex herbis extractam non differe
 specie ab elementaria: at non est probabile licere sub illa
 Baptismum ministrare. Similiter etsi probabile sit in sacra-
 mento confirmationis balsamum non requirit probabile non est
 non esse apponendum. Item in sacramento Eucharistiae proba-
 bile est typhum, vulgò *xenteno*, specie non differe a tritico,
 sed esse triticum degeneratum: at probabile non est posse in
 illo consecrari. Quapropter in hac materia, certa regula præ-
 scribi non potest sed per singula sacramenta examinandum est,
 quæ sint ab Ecclesie ratione consuetudinis, vel specialis præ-
 cepti prohibita, quæ non.

7. Ex his infero aduersus Anon. Petre^z, & Salas *sect. 10.*
num. 96, nullo modo licere sacerdoti ministrare adulto Baptis-
 mum, sub nomine genitoris, geniti, & procedentis ab utroque,
 quantumcumque ipse consensit, quia vltus illius formæ non solum
 ex charitate debita proximo debitus est, sed ex præcepto
 Ecclesie ob publicationem fidei, & notitiam claram ipsius. Cum
 enim Baptismus ianus sit Ecclesie, oportet in illo notitiam
 Trinitatis exprimi clarioribus verbis. Similiter etiam infero
 aduersus eundem Doctorem, grauitur peccatum sacerdotem
 consecrationem calicem, & limitantem intentionem ad sola illa
 verba, *Hic est calix sanguinis mei*, reliquis verbo tenus prolatis:
 quia obitatur vlti communi Ecclesie nomine Christi illa dicen-
 tis, & intendentis omnibus illis consecrationem fieri, quia forte
 omnia illa necessaria sunt.

8. Nostram sententiam limitat Vasquez, Villalob. Anon.
 Petre^z, & vicque Sanchez *suprà*, vt intelligatur, quando pars
 probabilis contenta non sit charitatis, & misericordie proximi.
 Dicunt namque te vti non posse materia, & forma probabili
 in administratione sacramentorum, si inde aliquod damnum
 suscipienti sacramentum imminet. Nam si certum, & secuta
 remedium posses sine difficultate indigentij ministrare, quo
 titulo debes dubium, & incertum adhibere. illumque sacra-
 mento fortè necessario ad salutem frustrare ob sequendam tuam
 opinionem: Fatetur dictam esse legitimum, at limitatio neces-
 saria non est, nullus enim mihi se offert casus, in quo ob
 charitatem proximi tenearis vti sententia omnino certa, & si-
 ne periculo irritandi sacramentum, cum alijs posses illa vti,
 quod opte^z notauit Montefinos *1. 2. disp. 29. q. 5. num. 232.*
 Nam quod dicit Ioan. Sanchez *disp. 44. a num. 13. §. Fatetur in-*
genus, mihi nullo modo probatur, affirmat namque ministrum
 peccatum mortaliter, non solum contra charitatem, sed etiam
 contra iustitiam, quotiescumque habens iurisdictionem sub
 opinione probabilis sacramentum ministrat: quin suscipientem
 moneat de incertitudine sacramenti, vt possit alium ministrum
 habentem iurisdictionem certam adire: quia videtur esse con-

tra charitatem suscipientis ministrare sacramentum dubium,
 cum possit habere certum. Ex qua doctrina infero innumeros
 casus, in quibus minister peccaturus est, si suscipiens sacra-
 mentum non moneat de incertitudine, quales sunt, si pater
 affuit matrimonio contrahentium in aliqua parochia, vel non
 sacerdos: vel matrimonium per metam reuertentem contra-
 ctum absque minis. Item si obtenta approbatione ab alio or-
 dinario, quam loci, in quo ministratur penitentia, auscultet
 confessiones; si præsentem proprio sacerdote simplex sacerdos
 mortitatum absoluat. In his omnibus casibus, & aliis similibus
 ab ipso relatis affirmat ministrum peccatum & contra cha-
 ritatem & contra iustitiam. Solum excipit in sacramento peni-
 tentie se posse excusare ministrum, iurisdictione probabili
 vtemem, si suscipiens sacramentum confiteatur aliqua venialia
 simul cum mortalibus, cum enim circa venialia sit certum, &
 non sub opinione quemlibet sacerdotem iurisdictionem habere,
 efficitur absoluentem de peccatis venialibus, & gratiam conse-
 quentem, consequenter peccata mortalia remissurum, ac proinde
 nullum emolumentum suscipiens amittit ex facta confessione,
 quod ex alio quolibet sacerdote obtinere posset.

9. Hanc igitur doctrinam nullo modo abolutionem impendere
 destruit enim opinionem communem afferentem in omnibus
 illis casibus posse sacramentum non solum validè, sed licitè mi-
 nistrari, neque vltus Doctor, qui talem sententiam docet, exi-
 git: ministro, vt certiores suscipientes faceret de incertitudine
 opinionis, & periculo irritandi sacramentum. Quia quando ad-
 cit probabilis opinio absoluedi à reuerentis, à centuris, as-
 sistenti matrimonio, nullo morali periculo se exponit ministro
 irritum efficiendi sacramentum. Quia licet ex privilegio iuri-
 dictio nem non habeat, habet tamen ex tacito consensu Eccle-
 siæ, & rarioribus de præsentem supplet iurisdictionem, ne
 tot actus irriti sint: na docuit Suarez *4. tom. in 3. part. disp. 26.*
sect. 6. n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
sect. 6. n. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Villal. *1. tom. sum. tr. 1. disp. 13. n. 5. fine. Henricq. lib. 5. de penit. c. 14. n. 3. 4. in comment. litt. G. Thom. Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 22. n. 65. 66. in sum. lib. 1. in Decal. cap. 9. n. 35. Basil. de Leon. lib. 5. de matr. c. 19. n. 8. 9. cap. 10. n. 7. 8. 9. de Sacram. disp. 8. dub. 3. conclus. 6. n. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*
 Filucius *tom. 1. tract. 7. cap. 9. n. 227.* Omnes enim ij & alij
 affirmant operantem ex opinione probabili se habere iurisdic-
 tionem, illam habere certissimam, sicuti habet qui ex errore
 vulgi, & titulo præsumpto operaretur, ac proinde nullo periculo
 morali irritandi sacramentum exponi. Neque vltus ex iis Docto-
 ribus à ministro requisit, vt moneat penitentem de incertitu-
 dine opinionis: quia ipsi ministro non debet aliud onus imponi
 in administratione sacramenti, quam vt ministrat omni certitu-
 dine qua potest; qui autem solum iurisdictionem probabilem
 habet, solum ex illa potest sacramentum ministrare, vt quid tri-
 go aliud onus est illi ex postulandum: ipse enim suscipiens sibi
 imputat, si sacramentum validè non recipiat, cum possit qua-
 rere ministrum certam omnino iurisdictionem habentem, &
 accedat ad dubium. Quod si dicatur suscipientem ignarum ef-
 se talis incertitudinis, ac proinde à ministro moneandum; ne-
 scio qua ratione ministro tale onus imponitur magis, quam
 cuiuslibet alteri fideli, cum ipse minister non cogat suscipien-
 tem ad se accedere, & accedenti ministro sacramentum omni
 certitudine qua potest. Præterea lege charitatis, & præcepto
 correctionis non tenemur ab intellectibus hominum ignorantias
 depellere, quæ non obstant medio necessario ad salutem; at qui
 monitus à Confessario de incertitudine opinionis non tenetur
 alium ministrum certiorum adire. Ergo illa ignorantia incertitudo-
 nis non est de aliquo medio necessario ad salutem, ac
 proinde nullus tenetur ex charitate illum docere. Denique
 aduersus Ioan. Sanch. virgere possumus: quia illa via assue-
 rudi sacramentum penitentia, si suscipiens confiteatur ven-
 ialia non est omnino certa. Nam esto quilibet sacerdos ha-
 beat circa venialia iurisdictionem (quod in sententia Salas *1. 2.*
tract. 8. disp. vn. sect. 10. num. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200.
 non est om-
 nino certum) adhuc non est certum fieri sacramentum, quia
 sapè dolor de peccatis à penitente adductus venialibus non
 obstat; quia non ita purus, & perfectus. Ergo in tali casu mo-
 nendus esset penitens, & cum hic casus semper contingat sem-
 per debet esse moneendus penitens. Præterea cum Confessa-
 rius ante factam confessionem nesciat quæ peccata sibi dicen-
 da sunt, & an veniale aliquod, cuius dolorem habet penitens
 manifestaturus, teneretur sanè semper penitentem mone-
 re de incertitudine sacramenti: quod quidem esset graue onus mi-
 nistris sacramentorum imponere, contra receptam, & commu-
 nem sententiam.

10. Ad argumentum pro prima sententia adducta respondeo.
 Ad primum operantem ex opinione probabili de valore sa-
 cramenti non se exponere morali periculo irritandi illud, ac
 proinde sacramentum non offendit, neque Deum, qui solum
 perit, vt minister inculpabiliter procedat: procedit namque
 quando ex probabili opinione operatur, aliud Ecclesia non
 præcipit. Ad confirmationem respondeo, ministrum obli-
 gatum non esse operari absque vltio periculo irritandi sacra-
 mentum, sed obligatum esse operari absque periculo morali
 irritationis.

DE
 CASTRO
 PALAZO
 TON
 EN

irritationis: qui autem cum probabili opinione operatur nulli se periculo mortali exponit, ac proinde integre debito satisfacit.

Ad secundum respondeo, Ecclesiam in aliquibus casibus prohibere uti materia, & forma probabili, relicta certa, non tam ob reverentiam sacramenti, quam ob alios fines, tum religionis, tum necessitatis fidelium. Et dato quod in aliquibus ob specialem solum reverentiam sacramenti sit ita mandatum; non inde mandatum ad omnes casus debet extendi absque manifesta ratione. Ad tertium dico, D. Augusti, loqui in casu necessitatis graui, secus in communiter contingentibus. Secundo dico, qui opinionem probabilem certae præponit non incertum, sed certam moraliter certo præponit.

P V N C T U M V I.

An subditus contra propriam opinionem possit, & debeat superiori præcipiente obedire.

- 1 Quid sit certum, quid sub controuersa.
- 2 Licetum tibi est obedire sequendo opinionem probabilem superioris.
- 3 Debes indicare opinionem superioris probabilem esse.
- 4 Communis sententia docet te obligatum esse obedire superiori præcipienti, tamen si imporet rem, quam probabiliter, seu probabilius existimas illicitam esse, vel esse extra eius iurisdictionem.
- 5 Contrarium videtur satis esse probabile.
- 6 Satis fundam. n. 4. adducto.
- 7 Si sub opinione probabili sit superiore non esse legitimum, adhuc affirmat Sanchez, te esse obligatum in supradicto casu obedire.
- 8 Probabilis est oppositum.

NON est controuersa, quando daretur opinio probabilis ex parte subditi, quod non teneatur obedire, etiam si contraria sit probabilior: tunc enim licitum est ex supradictis amplecti, quæ sibi gratior fuerit, & ita norauit in præsentia Thom. Sanchez. l. 6. in Decalog. cap. 3. num. 7. Sayrus clausi regia lib. 1. cap. 12. n. 6. Torres de instit. disp. 50. dub. 5. n. 9. Ioan. Sanch. disp. 33. num. 28. Pet. de Nauarra l. 3. de restitu. p. 3. dub. 23. n. 239. fin. Neque obstat superiore tunc iuste præcipere, ut tu tenearis obedire, quia non vndequaque iuste præcipit, sed probabiliter, ac proinde tu probabiliter solum obligatus eris obedire, & probabiliter deobligatus. Ex ignorantia enim, & diuersitate opinionum hæc diuersitas in operando oritur, ratione cuius datur bellum iustum ex utraque parte. Controuersia ergo solum est, an quando existimas probabiliter rem tibi imperatam illicitam esse, possis, & tenearis obedire?

2 Negat te posse in supradicto casu obedire. Adrian. quod l. 2. p. 3. qua ageres contra propriam conscientiam.

Sed hæc sententia merito ab omnibus reicitur. Si enim, ut supradictum est, relicta propria opinione probabiliori licet tibi amplecti alio, tum opinionem probabiliorem, quare non poteris opinionem probabilem superiorem amplecti. Et ita tenet Cordub. 99. q. 3. g. 96. Anton. Perez certam. 10. scholast. n. 115. Valq. disp. 62. cap. 6. Azor. lib. 2. c. 1. quest. 9. c. 19. q. 6. Thom. Sanchez lib. 6. in Decal. 3. n. 6. Salas 1. 2. tract. 8. disp. unic. sect. 8. n. 76. & constat manifestè ex Augusti. relato in c. quid culpatur, 23. quest. 1. ibi. Vir iustus si forte sub rege homine etiã sacrilego, militet, rectè potest illo inuente bellare, si quod sibi iubetur, vel nõ esse contra Dei præceptum certum est, vel non utrum sit, certum non est. Ecce qua ratione dicit Augusti. posse subditum superiori obedire, quoties illi certò non constat esse contra Dei præceptum. Idemque probari potest argum. c. si virgo, 34. q. 2. ibi: Si virgo nupsit nesciens viro alieno si semper nesciat, nunquã ex hoc adultera erit, si autem sciat, ex tunc adultera esse incipit. Ergo conscientia de nullitate iuri alterius requiritur, ut non possis illi conformare.

3 Debes tamen, ut possis contra propriam opinionem operari, eformare iudicium practicum de probabilitate opinionis superioris: quia necessariò debes iudicare saltem probabiliter, tibi esse licitum hic, & nunc obedire; aliàs contra propriam conscientiam regulantem actiones procederes: & ita docuit Valq. disp. 62. c. 6. n. 32. c. 33. & Azor. lib. 2. c. 17. quest. 9. Hoc autem iudicium existimant supradicti Doctores non debere subditum desumere, ex eo quod superior sit, & præcipiat: neque enim dignitas præcipientis facit probabilem opinionem eius quod præcipit, sed quia aut subditus scit ab aliis Doctoribus illud ut probabile haberi, vel superiorem doctum, & prudentem esse, qui nisi probabiliter ductus rem illam non præcipiet: quod semper existimandum est, quotiescunque de iniustitia præcepti non constat consentit Villalobos 1. tom. sum. tract. 2. disp. 11. n. 3. neque dissentit Thom. Sanch. supra n. 6. et si videatur contrarius.

4 Maior difficultas est, an tenearis obedire, cum tibi superior imperat rem, quam probabiliter, (sa probabilius existi-

mas esse illicitam, vel esse ex his, quæ sunt extra eius iurisdictionem? Communis sententia est te obligatum esse obedire: ita Valquez 1. 2. disp. 62. c. 6. cum Corduba l. 3. q. 9. initio. Salas tract. 8. disp. un. sect. 8. n. 76. Syluest. verb. conscientia. q. 3. Sayrus l. 3. in clausi regia, cap. 12. n. 2. Anton. Perez certam. 10. scholast. num. 115. Thom. Sanchez lib. 6. in Decal. c. 3. n. 3. Villalobos 1. 1. sum. tract. 1. disp. 11. n. 3. Azor. tom. 1. lib. 2. instit. c. 17. quest. 9. & alij.

Hanc sententiam probant Doctores communiter. Primò, in supradicto casu potes obedire. Ergo tenearis: quia subditus tenetur parere, quoties absque peccato id facere potest. Et confirmo. Superior habet ius præcipiendi cum saltem ex probabili ratione moueatur. Ergo tenearis ei obedire; aliàs non leuis esset consilio inter superiorum, & subditum, nullaque communis gubernati posset, si ob probabilem opinionem subditus exculandus esset ab obedientia, teneanturque superiores numquam præcipere, nisi euidenti iustitia ducti, cæque inferioribus manifestata: quod videtur esse contra Aug. in cap. quid culpatur, 23. q. 1. Hæc tamen rationes efficaces non sunt æque enim militant in casu quo subditus probabiliter opinaretur non esse obligatum obedire, tunc, inquam, & superior præcipere potest, & tamen ipse non tenetur parere neque obinde consilio aduenit communitati, cum quilibet iure proprio utatur, & casus non sint ita frequentes: non enim ita frequenter contingit probabile esse, rem imperatam illicitam esse, vel excedentem superioris iurisdictionem, ut possit subditus ab obedientia excusari. Ratio efficax huius sententiæ ea est. Superior eo ipso, quo superior est, ius imperandi habet non solum quæ clarè sunt licita, & honesta; sed ea quæ sub opinione honesta sunt. Quod constat ex supradicto c. quid culpatur, ubi Augusti. solum expostulat, ut possit superior præcipere, & possit subditus obedire, quod certum non sit rem imperatam esse contra Dei præceptum. Ergo si certum est superiorem in tali casu habere ius imperandi, etiam debet esse certum, obligandum esse subditum, cum hæc correlatiua sint. Et confirmo. Et si probabile sit coniugi matrimonium bona fide contractum inualidum esse, non tamen videtur probabile de obligatum esse reddere debitum petenti, aliàs licet spoliare possidentem iure acquisito ob probabilem opinionem. Ita videtur dicendum in præsentia. Esti probabile sit rem imperatam illicitam esse, vel excedentem limites rerum, quas superior imperare potest. At non videtur probabile te posse non obedire, si imperetur, sicuti si probabile tibi esset rem à me possessam esse tuam, non tamen ex hæc probabilitate me poteris illa spoliare.

5 Verum est hæc communis sententia in praxi semper consulenda sit, audeo tamen affirmare valde probabile esse te obligatum non esse superiori præcipienti obedire, quando opinionem habes probabilem illicitam rem esse imperatam, vel excedentem eius iurisdictionem. Mouet primò licitum subditio est non parere superiori præcipienti, quando est opinio probabilis non esse obligatum parere, sed quando est opinio probabilis, non esse licitum quod imperat, vel esse extra eius iurisdictionem, est opinio probabilis non esse obligatum parere. Ergo. Probo minorem: quia probabilitas opinionis de obligantis subditum obedire, in nullo alio capite efficaciori fundari potest, quam in eo, quod probabile sit rem imperatam illicitam esse vel extra superioris iurisdictionem. Et confirmo: ideo quando est probabilis opinio non teneari subditum obedire, deobligatur subditus ab obedientia in sententia Thom. Sanchez, quia possessio superioris in illa materia vocatur in dubium, sed similiter vocatur in dubium potestas superioris, cum probabilis est opinio illicitum præcipere, aut eius iurisdictionem excedens. Ergo. Secundo, nunquam superior fuit in possessione imperandi illicitum, aut excedens eius iurisdictionem, ut ex ipsis terminis constat. Sed est probabile hoc esse illicitum, vel excedens eius iurisdictionem. Ergo est probabile non habere superiorem ius præcipiendi. Ergo est probabile non teneari subditum obedire. Tertio, non potest superior stricte obligare subditos suo præcepto; quam Christus Dominus, & Ecclesia obligat suis præceptis, sed quoties aliquis iudicat probabiliter sub materia præcepta rem aliquam non contineri, illa non obligatur: hæc enim ratione non tenetur quis facere peccatum, quod probabiliter, ratione credit non esse mortale, vel esse iam confessum, ut multis allegatis docet Thomas Sanchez l. 1. in Decalog. cap. 10. num. 76. quia licet præceptum de confessione integre faciendi possideat, ab illo tamen excusatur sequendo opinionem probabilem: quia in tali casu probabiliter existimat non possidere. Ergo licet superior ius habeat præcipiendi, quia tamen non habet ius certum præcipiendi, quod est probabiliter illicitum, sed solum habet ius probabile, ideo subditus probabiliter deobligatur.

6 Ex his patet solutio rationis adductæ pro communi sententia. Dicimus namque superiorem habere ius præcipiendi quod est licitum certò & indubitabiliter; quod vero sub opinione tarum licitum est, etiam sub opinione ius habet. Quapropter D. Augustinus in cap. quid culpatur, nunquam dixit teneari subditum Regi præcipienti obedire, quoties certum tibi

nunciata, & ad iudicium sibi regno posse regnum occupare, & armis, si opus est propugnare, mihi nullo modo probatur, si de sententia proprie dicta sermo sit. Primum, quia ipse supremus Princeps superior non est alio rincipi de regno contendente. Ergo non potest iudex esse illius, illiusque sua sententia ligare. Secundò alius contendens non tenetur apud hunc rationes suæ iustitiæ allegare, quomodo ergo contra inauditam partem poterit iustam ferre sententiam; & ita tenet Vasquez *illo cap. 3. num. 11. & Salas num. 123* reputantque contrarium improbabile. Quapropter alij dicunt supremum Principem de regno cum alio tertio contendente, esse non posse aduersus illum sententiam ferre, potest tamen inutiliter sibi regi consulere. Quod si ipsi dicant efficacius ius habere ad regnum virtute huius maioris probabilitatis posse regnum possidere; & si impediatur à possessione, armis iniuriam vindicare, ita tenet Victoria *supra*, etiam quando alius est in legitima possessione, & Suarez *de charit. dispur. 13. de bello, sect. 6. numer. 2.* Villalobos *tom. 1. sum. tract. 1. diff. 17. num. 7. & 8.* Ratio esse potest, quia iudex pro illo, qui ius efficacius habet, debet sententiam ferre: est enim sententia actus iustitiæ distributivæ, in qua dignior est preferendus. Est autem dignior, cui probabilius ius fauet. Ergo pro illo erat sententia ferenda. Loco autem sententiæ ferendæ in supremis Principibus succedit declaratio maioris iuris, & probabilitatis. Ergo facta hac declaratione quasi per sententiam, sibi est regnum adiudicatum. Poterit ergo tunc illud tentare possidendum, & impediendum armis oppugnare. Item facta hac declaratione iura non sunt paria, ut melior sit conditio possidentis.

5 Verum hic modus dicendi (etsi probabilis) mihi non satisfacit. Negari enim non potest alteri Principi suos etiam Consiliarios dicturos efficacius ius habere in regnum, præcipue cum illi fauet possessio. Quod ergo consilium ex his est executioni mandandum? Nulla ratio est, quare magis vnum, quam aliud: utrumque autem mandati executioni non potest, neque ratio naturalis dicere potest, ut mandetur executioni consilium illius, qui potentior fuerit: alius ius regnandi ex armis metiendum esset: quod barbarum est, & contra naturam rationalem, illique diceretur efficacius ius habere, qui potentior armis esset.

6 Propter hæc dicit Bannes 2. 2. & quest. 40. art. 1. dub. 4. *Et dub. 5. concl. 3* & Eman. Rodrig. in *sum. cap. 124. n. 3. conclus. 2.* Villalobos *tom. 1. tract. 1. diff. 17. numer. 4.* pro qualitate dubij regnum diuidendum esse, & vnum principem alteri recompensationem facere debere, quod si diuisioni, seu recompensationi non consentiat alius, opugnari posse. Sed neque hæc mihi probatur. Nam, ut bene ait Molina. *tom. 1. de iustit. tract. 2. dispur. 103. §. mihi verò Salas supra numero 130.* quia est in possessione legitima, nunquam cogitur rem cum alio diuidere, aut recompensationem facere, neque iudex qui non est arbiter ad hanc diuisionem, seu recompensationem, solet litigantes cogere: non est ergo cogendus, qui regnum possidet. Et licet iuste possidens cogatur aduersarium efficacius ius ad regnum habere (quod difficile est, & ratio contingit) si tamen ei certum non est facta diligentia requisita, & semota omni passione: adhuc existimo probabilitatis obligatum non esse regnum diuidere (etsi contra affirmet Molina, §. *illud liberent*.) quia ratione possessionis vincit quodlibet ius alterius probabile, neque tenetur se à regno, vel parte illius spoliare, quousque sententia adueniat, quæ ut lites viuentur, & pax conferretur, solet vni potius, quam alteri rem applicare: etsi uterque feret æquale ius habeat. Item esset non leuis controuersia in assignanda parte, quæ tradenda esset contrario. Adde regnum diuidere contra consensum ipsius regni, graue malum, & perniciosum regno esset: non est ergo admitendum. Quæ ratio etiam probat, neque ante vnius possessionem esse regnum diuidendum, sicut nec maioratus diuiditur, cum duo super illo contendunt. Est ergo controuersia alio modo definienda.

7 Dicendum igitur est: si litigantes super aliquo regno, partes sunt ipsius regni, illique subditi, tenentur iudicio renniscere: quia ipsum regnum iudex est talis controuersia, sic Villalobos *supra numer. 19.* Molina, §. *quando autem*. Villalobos *supra num. 7. circa finem*. Si verò vnus sit supremus Princeps, & alius qui fortè possidet, pars regni præteriti, existimant Vasquez *supra* & Perez *numer. 109. circa finem*. Item decidendam esse ab ipso regno hoc est ab ipso, qui mortuo Rege ex controuersia definiti debet legibus ipsius regni, & legum illarum nullus videatur legitimus interpretes præter regnum ipsum, ab ipso regno debet definiti. Neque obstat esse supremum Principem nemini subiectum, nam illa causa regno subici debet: sicuti subicitur Gallis legibus, & iudicibus Hispaniæ, cum contra Hispanum de aliqua hæreditate Hispana contendit. Huic modo dicendi non requirit Molina, §. *adverte*, neque Suarez *de charit. dispur. 13. de bello, sect. 6. numer. 6.* quia sæpè Princeps supremus suspectos habet iudices externos, neque tenetur stare iudicio eorum, quos ipse non constituit ad iudicandum

Affirmat ergo Molin. non esse definiendam rem iudicio regni, sed tractandam esse, ac si inter duos principes supremos, vel duas respublicas exemptas ageretur; quia ille Princeps supremus non videtur teneri se iudicare sententiæ late à republica. Mihi tamen sententia Vasquez magis probatur adhibita eius moderatione, scilicet quemlibet ex litigantibus posse iudices ordinarios regni reculare, si eos suspectos sibi esse prudenter existimat. neque enim ius quod quilibet persona particularis habet, negandum est iis litigantibus: quod si in tali reculatione, & assignatione aliorum iudicum non velit alius consentire, poterit iniuriam sibi factam armis vindicare.

8 Ex his à fortiori inferitur, si ius moueatur super aliquo comitatu subdito alicui regno, vel Regi, omnes litigantes, etiam si sint Principes supremi, teneri stare iudicio illius regni, vel Regis, sub cuius ditione comitatus illic est positus. Nam cum controuersia hæc definiti debeat aliqua regula, & hæc non potest esse alia, nisi leges ipsius comitatus, harum autem interpretes non posse esse alius magis legitimos, quam qui eas condidit, efficitur sanè iudicio illius standum esse. Deinde occupans comitatum subditus efficitur illius regni, sub cuius ditione est. Ergo debet Regi offendere titulum sufficientem occupandi eius terram, alias dum Regi non offenditur, potest Rex illam à suo territorio expellere. Est ergo res definitiua ab ipso Rege, & ita tradit Vasquez *illa disp. 64. n. 18.*

9 Quod si controuersia sit inter Principes supremos, aut respublicas superiores non agnoscentes, & nullus est in legitima possessione regni, & pro vtraque parte sunt variae rationes, acque est evidens, cuius sit regnum adiudicandum: affirmat suar. *sect. 11. n. 4.* communior sententiam esse, vnumquemque habere ius ad primum occupandum, neque esse inconueniens fieri bellum iustum ex vtraque parte, cum interponatur ignorantia. Ratio adducitur, quia in tali casu potest iudex, cui vellet, regnum applicare. Ergo quilibet supremus Princeps sibi applicat. Verum hic modus dicendi à Suarez non probatur, nec mihi probandus venit. Nam esto iudex ob seruandam pacem respublice possit vni ex litigantibus rem applicare, tamen efficacius ius non habeat, sed solum æquale, (quod non est certum). At quilibet Rex applicat sibi non potest, quia vnus applicatio non excludit alterius applicationem. Ergo ratio naturalis non potest vtrique tribuere ius integrè rem sibi viadandi. Debet ergo Reges ij ab aliquo tertio expectare definitionem. Neque quilibet Rex ex consilio sapientium sui regni moueri potest ad regnum occupandum, quodquid dicitur. Suarez *n. 6.* quia sequitur idem inconueniens, ac si quilibet Rex sibi signum applicaret. Quocirca, ut supradicibam, definienda est controuersia à iudicibus ipsius regni vacantis, vel si aliquis ex litigantibus eos suspectos habeat, & recuset, debent iudices arbitri designari, quorum iudicio standum est, neque interim bellum moueri potest, cum nullus alteri iniuriam faciat, quæ debeat bello vindicari: sic Vasquez *supra n. 18.* Ioan. Sanch. *disp. 44. n. 16.* Quod si durante huiusmodi dubio neque res decisa per sententiam arbitri, aut per compositionem vnus tentaret regnum occupare, aliumque excludere, hoc ipso iniuriam alteri faceret, quam posset iuste repellere, & eo titulo iusti belli rem totam occupare: sic Suarez *sect. 6. n. 4.*

10 Aduerto in huiusmodi casu probabile esse regnum manere liberum, & posse se modo respublicæ exemptæ gubernare, aut Regem alium à litigantibus eligere: ita docuit Salas *1. 2. tract. 8. disp. vn. sect. 13. n. 128.* Ratio videtur esse: cum enira litigantes ius incertum habeant, videtur respublica succedere, utpote carens certo successore: neque tenetur alteri illorum regnum adiudicare, cum non sit certum illi debere. Diuidere autem regnum inter litigantes, & in grauem perniciem respublicæ cederet, cuius damnum præferendum est cuiuslibet specialii.

11 Causa igitur apud iudices regni vacantis, vel arbitros agitata, & ad iudicium regno vni ex litigantibus, poterit ipse, pro quo sententia lata est, illud occupandum intrare, etsi condemnatus resistat, bellum aduersus illum mouere: quia tunc ius est illi certum euidencia legali. An autem debeat expectare vltimam sententiam, variant Doctores. Perez *certam. 10. scho. last. n. 109.* affirmat non esse obligatum expectare vltimam sententiam, etsi dandus esset, sed eo ipso, quod pro illo est data sententia aliqua, efficitur ius firmius habere: quando autem certum est pro aliquo ius firmius esse, potest rem intrare possidendam, & tenetur in idem consentire Suarez *disp. 13. sect. 6. n. 2.* Mihi tamen probabilius apparet, si sententia illa appellationem, seu supplicationem admitteret, non posse virtute illius regnum intrare possidendum, alius vt quid expectanda est vltima sententia. Et appellatio executionem sententiæ non suspenderet, si non obstante supplicatione, vel appellatione armis exequitur.

12 Sed inquires quod ius censendum est probabile, & litigiosum, neque armis definiendum? Respondeo quando apud imprudentes probabile censetur, etsi negotium inter particulares ageretur, nullus censetur contra iustitiam litem mouere: ita tradit Vasquez *illo cap. fin. & Villalobos 1. 1. sum. tract. 1. diff. 17. n. vlt. fine.*

13. Vltimo pro hac materia dicendum est, quando alicui certum est regnum sibi competere, & alius in legitima possessione existit, monere debet possessorem, vt dimittat allegatis...

PUNCTVM VIII.

Quam probabilitatem de iustitia belli debeat habere miles, vt possit, teneaturque militare.

- 1. Vbi non constat de belli iniustitia, possunt subditi milites obedire & qui ij sint.
2. Non teneatur inquirere de iustitia belli, si nulla eis dubitandi ratio sit proposita. Secus si grauis dubitandi ratio proponatur.
3. Milites non subditi pugnare non possunt, nisi eis de iustitia belli constet secundum communem sententiam.
4. Valde probabile est eodem modo hos milites bellare posse, ac subditos.

1. Sermo potest esse de militibus subditi Regi bellum inferenti, vel de militibus non subditi. Si sermo sit de militibus subditi, quoties illis non constat de belli iniustitia, possunt obedire...

Respondet cum Suar. supra sect. 6. n. 9. si dubium sit negatiuum hoc est, si nulla specialis ratio de iniustitia illis repræsentatur, possunt auctoritate sui Principis militare...

3. Verum si milites subditi non sunt, certum est non tenentur obedire. An autem possint causa non examinata, difficultas est.

4. Nullominus valde probabile est eodem modo huiusmodi milites bellare posse, ac possunt subditi; neque aliquam esse inter illos differentiam, tenet expressè vict. n. 24. Suar. disp. 13, sect. 6. n. 12. Valquez illo c. 13. & inclinat Nauarr. illo d. 12. Ratio est, quia cuiuslibet licitum est alterum iuuare in...

te, quæ præsumitur iusta, præcipuè cum non leue emolumentum inde accipiat. Cum igitur bellum præsumitur iustum dum de iniustitia non constat, efficitur posse quemlibet in illo iuuare. Et ex his soluitur supradicta ratio. Fatetur enim ex bello grauissima damna oriri, ideòque in authore illius morale requiritur certitudinem de iniustitia; at in iuuante sufficit, si probabile sit hanc certitudinem in authore esse. Debet autem esse probabile, quoties de iniustitia non constat: & Princeps vti Christianus, bonæque æstimationis habetur.

Ad reg. 19. respondeo cuiuslibet militi importare locare operas suas in bello, neque se immiscere rei periculosa moraliter, cum ex probabili opinione operetur. Quæ omnia à fortiori procedunt in bello non purè aggressiuo, sed defensiuo: in hoc enim clarum est sufficere militibus iustitiam aggressiuentis incognitam esse; vt merito probabiliter iudicent adiuuare posse se defendentem: ideòque caute dixit D. Ambrosius relatus in cap. denique. 14. quæst. 5. si non potest subueniri alteri, nisi alter lædatur, commodius esse neutrum iuuare: non dicit non posse te iuuare alterum, se commodius esse abstinere. Quod si in adiutorio peti intercessionem, de quo ibi, consultus est abstinere à subuentione vnus cum ratione aliterius, à fortiori in adiutorio pro bellum. In neutro tamen est obligatio.

PUNCTVM IX.

Quam opinionem debeat sequi Medicus in medicamentis adhibendis.

- 1. Tenetur Medicus medicinam certam, relicta probabili, & dubia adhibere infirmo.
2. Quando nullum medicamentum est certum, tenetur Medicus probabile adhibere, & illo deficiente, applicare dubium.
3. Illicitum est experientiam facere in infirmis, an sint medicamenta salutaria, vel nocua.
4. Affirmant aliqui licere medicinam, de qua æquè dubitatur, an profutura, vel nocitura sit, applicare infirmo desperato.
5. Negatiua sententia communior est, & probabilior.
6. Satis sit fundam. n. 4. adducto.
7. Negant plures licere Medico vti medicina, quam minus probabiliter credit profuturam, relicta ea, quam probabilius credit.
8. Contrarium vt probabilius defenditur.
9. Potest Medicus agris consulere medicinam, quam alij doctiores salutiferam putant, etsi ipse eis non assentiatur.
10. Assistentes infirmo peccant, si relicta remedijs à Medico assignatis, vtuntur iis, quæ sibi videntur.

1. IN medicinis adhibendis aliz reputantur certò allaturæ salutem, aliz solum probabiliter, aliz sub dubio. Vt ergo certa ab incertis sepatemus, primò certum est, apud omnes teneri Medicum adhibere ægroto, si potest medicinam certam, relicta probabili, & dubia: quia tenetur ratione sui officij, & charitatis ægrotañti saluti prospicere, & nullo modo eum periculo exponere, in ritòque infirmus conueneretur de Medico potente secutum medicamentum applicare, si applicet solum probabile. Neque obstat quemlibet posse sequi opinionem probabilem, vt possit Medicus relicto medicamento certo vti probabili: non enim est opinio probabilis de tali vtu, et si sit opinio probabilis de utilitate medicamenti.

2. Secundo, quando nullum est medicamentum certum, tenetur Medicus probabile adhibere, & quando nullum est probabile, tenetur dubium, modò certum nulli periculo infirmum exponere, & ex alia parte potest illo remedio adhibito ab infirmo liberari. Ergo est applicandum: ita Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. c. 9. n. 42. cum Valent. 2. 2. disp. 3. q. 10. punct. 2. col. 665. vers. altero modo. Quando dubium æquè est, an nociturum, vel profuturum sit medicamentum, dicemus statim.

3. Tertio est certum, illicitum esse Medicis experientiam facere de medicamentis, an sint salutaria vel nocua, etiam in ægotis desperatis. Tum quia nemini licet morte proximam scientiam consequi. Tum etiam quia sic operans dubius est, an mortem acceleraturus sit medicamento. Ergo quantum est ex se, accelerationem intendit. Ergo peccat, sic docet Azor. lib. 1. in sit. moral. cap. 17. quæst. 1. Corduba lib. 3. quæst. 5. Anton. Perez certam. 10. scholasti. num. 87. Villalobos tom 1. summ. tract. 1. diff. 16. n. 1. & 4. Valquez 1. 2. disp. 64. cap. 4. Salas ibid. tract. 8. disp. vnic. sect. 14. num. 136. circa finem. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 38. Nauarr. summ. cap. 25. n. 51. Sayrus lib. 1. in clauis regia. cap. 10. n. m. 6.

4. Duplex tamen est difficultas. Prima an liceat ægroto, de cuius salute desperatur, medicinam dubiam applicare, id est, de qua æquè dubitatur profutura, e. an nocitura sit? Affirmant vt probabilius Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 9. num. 39. cum Valent. 2. 2. disp. 3. quæst. 10. punct. 2. vers. non improbo, col. 664. Mouentur, quia ex applicatione huiusce...

DE CASTRO PALAZO TOM. I. LIB. I. CAP. I.

Medici solum sequi potest periculum accelerandi mortem aegro, qui te ipsa mortuus erat. At hoc periculum sufficienter compensari videtur spe, etsi dubia, de eius salute. Ergo poterit Medicus tale remedium applicare; imò, ut sentit Sanchez, teneat. Explico supra dictam rationem. Damnum, quod evenire potest ex tali applicatione, est, quod infirmum breviori tempore moriatur, v.g. moriturus erat intra tres dies, intra duos moriatur. Utilitas autem quae sperari potest, est vita plurimum annorum. Ergo non sit contra charitatem infirmo debitam, si periculo ita exiguo exponatur ob tam gravem utilitatem. Et confirmo exemplo correctionis fratrum, quam diximus peccatori constituto in extremis adhibendam esse cum dubio an profutura, vel nocitura sit, eo quod damnum quod timeretur, videretur esse longe minus utilitate sperata: timeretur enim aegrotus ob novum peccatum condemnandus, qui alias condemnandus erat, utilitas autem, quae speratur, est vitatio aeternae condemnationis. Ergo similiter, &c.

5 Nihilominus communissima sententia, & mihi, quia communior, probabilior, negat licitum esse Medico applicare medicamentum, de quo dubius omnino est, an nociturum, vel profuturum sit, sed necessario requirit, vel quod certus sit non obfuturum, vel quod probabile sit profuturum: teneat hanc sententiam Abbas in *causa nos. de homie, §. ad ult. n. 4.* Innoc. *ibi n. 1.* Anton. *n. 5. Sylvest. verb. Medicus, q. 4. dicto 1.* Angel. *n. 2. Sayr. in clavi regia lib. 1. c. 10. n. 9. 10. & 11. Salas 1. 2. r. 8. d. sp. vic. sed. 14. n. 136. Valq. q. 19. art. 6. disp. 64. c. 4. n. 22. Azor. lib. 2. institut. moral. cap. 17. quast. 1. Anton. Perez certam. 10. scholast. n. 88 §. mihi. Villalobos tom. X. summ. tract. 1. d. ffie. 16. num. 1. idem, meo iudicio, tenet Corduba lib. 3. qq. 9. 5. post. 2. profess. vers. pro declarar. Man. 2. tom. sum. cap. 5. n. 6. conclus. 4. quamvis à Thom. Sanch. referantur pro sua sententia, sed immerito, cum necessario postulent probabilitatem de fructu medicamenti, etsi non ita certam. Ratio est, quia applicans medicamentum, de quo nullam probabilitatem habet esse profuturum, sed potius dubitat, an nociturum sit, quantum est ex se, applicat causam efficacem mortis. Ergo non est licita talis applicatio. Confirmo, Ideo omnes Doctores negant Medicis licitum esse infirmis desperatis medicamenta experiri, quia per hanc experientiam, manifesto periculo infirmum exponunt eius mortem accelerandi. Sed idem prolixus est in praesenti casu. Ergo adde, qui dubius est, an nociturum, vel profuturum sit medicamentum, non format iudicium de eius nocimento, vel utilitate, sed haeret suspensus ac proinde propriè, & in rigore necesse an utile sit, an damnosum? Ergo cum applicat, applicat ad experiendum. Experientiam autem facere de medicamentis est omnino licitum. Ergo. Verùm si utcumque Medico probabile sit remedium profuturum, poterit illo uti, ut ferè omnes Doctores supra relati tenent: quia tunc non morali periculo mortis infirmum exponit, sed probabili spei salutis. Tandem ipsemet Thomas Sanchez videtur retractasse sententiam num. 42. in fine. At enim, quando est par, aut ferè par mortis periculum, siue adhibeatur medicamentum, siue non, non licet. Quod credo, quando non adest probabilitas aliqua, fore ut proficiat.*

6 Ex his respondeo ad rationem, & primam confirmationem oppositæ sententiae. Admitto in hec minam existimationem levioris considerationis esse, exponere aegrotum privandi periculo uno, vel altero die vita, quam exponere spei consequendi vitam per unum, vel duos annos. At non debent fieri mala, ut inde eveniant bona: qui enim infirmum exponit periculo accelerandi mortem, periculo mortis exponit, quod in triseculo malum est.

Ad secundam confirmationem respondeo correctionem non esse causam per se illius novi peccati, & maioris condemnationis, quod in peccatore timeretur, quod omnino est per accidens, ac proinde numquam dici potest corripiciens exponere peccatorem periculo maioris condemnationis. At medicamentum per se est causa accelerationis mortis, illudque applicans censetur morali periculo mortis infirmum exponere.

7 Secunda difficultas, an liceat Medico uti medicamento, quod credit minus probabile, esse profuturum infirmo, relicto eo, quod probabilius credit, profuturum? Supponitur non esse medicamentum aliud certum.

In hac quaestione existimat Thomas Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 9. n. 41. ex obligatione charitatis, non tamen iustitiae, teneat Medico applicare medicamentum, quod probabilius credit profuturum idem teneat absolute non distinguens, de qua obligatione, Sorus lib. 3. de iust. quast. 6. art. 5. ad 4. Salon. 2. q. 63. art. 4. controuers. 2. ad 2. Villalobos tom. 2. sum. tract. 1. d. ffie. 16. n. 6. Valquez 1. 2. disp. 64. cap. 4. sine Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 21. sect. 4. sine & tom. 4. disp. 16. sect. 6. num. 5. Ratio esse potest, quia charitas proximi obligat Medico, ut certiori modo, quo possit, eius saluti prospiciat. Si ergo omnino probabiliori medicamento, probabile tantum applicet, non curat infirmum meliori modo, quo potest. Ergo.

8 Verùm contraria sententia mihi probabilior apparet, scilicet non teneat Medico applicare infirmo medicamentum, quod sibi viderat securius, & probabilius profuturum, sed pot-

se applicare illud quod existimat probabile, & in aliorum opinione probabilius, & securius, ita docet Arag. 2. 2. q. 63. art. 4. dub. penult. Azor. lib. 2. instit. moral. c. 17. quast. 1. Salas tract. 8. disp. vic. sect. 14. n. 138. referens verba Azor. Montefines disp. 19. quast. 5. n. 214. Ioan. Sanch. in selett. disp. 44. num. 36. Moucor primò, quia alij Medici applicantes illud medicamentum ritè operantur, cum existiment probabilius esse profuturum. Ergo ex aliorum opinione poteris tibi operari. Secundo non semper quod tibi probabilius apparet, est probabilius, & in te securius, sæpè conueniens esset ob salutem aegrotantis alieno te iudicio conformare. Tertio, graue onus tibi esset impositum, si semper deberes sequi, quod probabilius tibi apparet: teneris enim examinare causas probabilitatis maioris, cogeresque quolibet momento medicamentum variare, cum in hoc iudicio de maiori probabilitate variatio continua soleat esse. Quod enim modò probabilius apparet, sequenti die non sic repraesentatur. Item posses pro libito tibi imponere, vel auferre obligationem, cum possis quod modò iudicas probabilius, iudicare minus probabile. Quarto applicatio talis medicamenti non est contra obligationem Medici ratione sui officij, ut Thomas Sanchez fatetur, quia neque est temeraria, neque imprudens, sed secundum regulas artis. Ergo neque est contra charitatem. Charitas enim solum obligat potest Medico, ut suo officio satisfaciat. Quapropter existimo, si charitas obligat Medico, ut certiori modo, qui sibi videtur infirmum curare, etiam ad id ex iustitia obligari. Efficitur ergo ex neutro capite obligatum esse curare infirmum certiori modo, qui sibi videtur, sed solum esse obligatum ex charitate, & iustitia, ut certiori modo, quo possit, vel secundum suam facultatem vel secundum sententiam aliorum, infirmum curet.

9 Ex quo sit posse aegris consultare medicinam, quam alij doctiores salutiferam putant, etsi ipse eis non assentiat, quò potest deponere propriam opinionem, & aliorum sententiam se conformare. Sic Thomas Sanchez super num. 41. cum Nauar. cap. si quis autem de poenit. disp. 7. n. 74. & 75. in solut. ad 3.

10 Aduertit optimè Villalobos tom. X. summ. tract. 1. d. ffie. 16. circa fin. assistentes infirmo sæpè peccare posse mortaliter, quando relicta remedijs assignatis à Medico, alijs pro sua voluntate vruntur, & aquam, & vinum infirmo propinant, ut eius voluntati satisfaciant. Exponunt enim infirmum absque ratione manifesto periculo moriendi saltem citius.

PUNCTVM X.

Quam opinionem iudex possit, teneaturque sequi in iudicando.

- 1 Casus proponitur.
- 2 Si probationes efficaciores habens ratio iuris, quam facti, pro te est sententia ferenda: si aequales, inter vtrumque est diuidenda, tamen si alij sentiant penes iudicem esse applicare cui voluerit.
- 3 Explicatur doctrina.
- 4 Quando sub opinione est positum, an probationes ex parte facti aequales sint, vel sub opinione est positum, cui magis ius faueat negant plures posse iudicem, cui voluerit applicare.
- 5 Contraria sententia communis est, & amplectitur.
- 6 Stantibus diuersis opinionibus de iure partium, aliqui affirmant te posse relicta tua opinione probabiliori, probabile aliorum amplecti si iudex supremus sit, secus si inferior.
- 7 Probabilius posse iudicem quemlibet iuxta opinionem aliorum probabile iudicare.
- 8 Satisfit contrario fundamento num. 6. adducto.
- 9 Sententiam debet ferre iudex secundum ea, quae allegata sunt, non qua allegari poterant.

1 Ponendum est posse esse opiniones tam circa factum quam circa ius ex facto ortum, v.g. contendis cum Petro super hereditate, probas ad te pertinere, probat ipse similiter, poterit esse opiniones circa probationes factas, quoniam ex illis efficacior sit, an tua, an Petri? Poteunt etiam circa ius ipsum versari opiniones nulla de facto dubitatione posita, v.g. certum est tibi relicto esse legatum in testamento minus solemnium, controuersum est inter Doctores, an tibi sit applicandum: factum, inquam, est certum, ius tamen sub opinione. Item controuersus de hereditate cum Petro, eo quod tu conlangvineus sis Ioanni, qui decessit absque liberis, Petrus similiter contendit eodem titulo conlangvinitatis, licet non in eodem ordine, factum est certum, ius tamen sub opinione. Item accusatus de delicto, capitur informatio, possunt esse opiniones supposita informatione de quantitate, & qualitate poenae delicto interroganda. His positis.

1 Dico primò, si certum sit te efficaciores probationes habere, tam iuris, quam facti, necessario debet iudex pro te sententiam ferre quia debet iudicare secundum allegata, & probata: quae cum certum sit pro te efficaciora esse, pro te est sententia ferenda, sic omnes Doctores. Verùm si ex parte facti constat

ex tua opinione tibi probabiliori visa, alterius firmius habeat, non censeatur absolute firmius ius habere, ac proinde non cogetur pro illo sententiam ferre.

9 Aduertit autem optimè Valquez *suprà*, & ex illo Sanchez *cap. 9. in Decalog. num. 48.* iudicem in eligendis opinionibus attendere solum debere quæ allegata sunt, non quæ allegari possunt. Neque posse alicui parti quæ allegare, vel probare debeat, aperire, cum hoc sit officium non iudicis, sed Aduocati.

PUNCTVM XI.

Quam opinionem sequi possit Aduocatus.

- 1 Qui censeant, & qua ratione, te non posse esse Aduocatum actoris contra reum in causa probabilis.
- 2 Contrarium approbatur.
- 3 Potest Aduocatus in causis probabilibus iam unam, iam alteram partem defendendam suscipere. At in regno Castella suscepto patrocinio vnus, non potest contrarium suscipere patrocinium.
- 4 Limitans aliqui in causa sanguinis, vel in causa gravis momenti.
- 5 Non approbatur limitatio.

1 **N**oster Valent. 2. 2. *disput. 5. quæst. 16. punct. 14. concl. 1.* & 2. dixit te non posse in causa aequè probabili Aduocatum esse actoris contra reum, attento iure politico, idem sentit Syluest. *verbo Aduocatus, quæst. 13.* mouetur ex *reg. 11. iur. in 6.* cum sunt partium iura obscura, præcipitur fauendum reo potius, quam actori. Quod si dicas textum loqui de iudice, non de Aduocato, præterquam quod non est certum, cum absolute loquatur, hinc desumitur non lute argumentum. Nemini licet petere, & persuadere, quod alius efficere non potest, sed cum est causa æqualis, tenetur iudex sententiam pro reo dare, & non potest illam præstare in fauorem actoris. Ergo Aduocato non licet id postulare.

2 Verùm communis sententia est posse Aduocatum causam sibi probabilem, etiam relicta probabiliori patrocinari, tam attento iure naturæ, quam attento iure canonico. Munus enim Aduocati est, veritatem partis, quam defendit, elucidare, & rationibus, ac allegationibus iudicem ad sententiam in fauorem sui clientis inflectere, quod ubi est causa probabilis, fieri prohibito potest. Nam licet sibi ius contrariae partis probabilis appareat, fortè iudici non apparebit. Quare Aduocatus non petit à iudice sententiam in fauorem actoris contra reum, casu quo iudex illam dare non possit, sed repræsentat iudici ius actoris, vt ipse examine, & videat, an possit pro illo sententiam ferre, ipseque Aduocatus existimat posse, eo quod pars, quam defendit, habeat probabile ius, & fortè aliis probabilius: & ita tenet, & late probat Burgos de Paz in *proemio legum Tauri, num. 409.* & seqq. Gutierrez *canon. 99. lib. 1. cap. 13. num. 24.* Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 31. dub. 9.* Sayrus *clauiregia lib. 1. cap. 1. num. 17.* Salas 1. 2. *quæst. 21. tr. 8. disput. vnica, sect. 11. n. 104.* Thomas Sanchez *lib. 1. in Decal. c. 9. n. 51.* Ioan. Sanchez *disp. 44. n. 54. fin.* Valquez *disp. 64. c. 1. numer. 4.* Nauarr. *summ. cap. 25. n. 28.* Azor. *tom. 1. lib. 2. inf. c. 17. q. ult.* Villalobos *tom. 1. summ. tract. 1. diff. c. 14. n. 3.* & affirmat esse communem Anton. Perez *certam. 10. scholast. dub. 2. c. 15. n. 67.* & seqq. & probabilem reputat Valent. *suprà conel. 4.* & innuatur in *cap. si virgo 34. q. 2.* & colligitur ex *l. rem non nouam. §. patroni. C. de iud. ubi lex solum causam desperatam præcepit Aduocato deserere.*

3 Ex quo fit attento iure naturæ, & canonico posse Aduocatum inter causas probabiles iam vnus partis iam alterius patrocinium suscipere, & in diuersis articulis, & diuersa instantia, puta aduocando pro vna in causa principali, & pro alia in causa appellationis. Est res certa, vt tradit Ioan. Andr. & Præposit. in *cap. disciplina, distinct. 46.* Speculator. *titul. de Aduocatus.* Syluest. *suprà, quæst. 13.* Verum etiam in eadem causa (si absit scandalum) quia dum pro vtraque parte est probabilitas, neque apparet iniustitia, vtraque pro libito defendi potest: neque enim maior ratio est, quare potius possit vnam, quam aliam defendere. Si dicas arctatum esse defendere eam, quam primò suscipit, eo quod allegans contraria non sit audiendus, *l. 1. C. de feris. l. cum precum. C. de liberali causa:* facile responderetur allegantem contraria facta non esse audiendum, secus allegantem contraria iura. Verum etsi hoc ita sit, attento iure naturæ, & canonico, vt *suprà* relati Doctores docent. At attento iure nostri regni nulli Aduocatorum licet vnus litigantis causa suscepta alterum in eadem causa patrocinari ex *l. 13. tit. 16. lib. 2. noua compil.* & hoc non solum in eadem instantia, sed neque in diuersis, vt probat Azuero *ibi, cum aliis.* & Burg. de Paz in *proemio leg. Tauri. n. 410.* Salas *sect. 12. n. 119.* Addit tamen Azuero *l. 17. n. 5. §. 6.* lite nondum coepta, & actibus nondum factis per aduocatum posse de rigore pro contraria parte aduocare, si ei salarium non sol-

uatur: at indecens esse ob non solum salarium partem suscipiam relinquere, & in aliam inflectere, nisi de licentia iudicis, & placet dictum.

4 Supradictam doctrinam limitant aliqui, ne habeat locum in causa criminali, sanguinis, & honoris, & in causa civili maximi momenti, qualis esset alicuius insignis maioratus vel possessionis omnium honorum. In his enim existimant te non posse causam minus probabilem defendere, in reliquis verò minoris momenti posse: ita tradit Sotus *lib. 5. de iustit. q. 8. art. 5.* Bannes 2. 2. *quæst. 71. art. 4. in 1. part. dub. 5.* Salon. 2. 2. *q. 62. art. 3. contr. 2.* Aragon. *ibi. Mercado lib. 6. de contr. c. 8.* Burgos de Paz *suprà num. 421.*

5 Verum hæc limitatio necessaria non est, vt rectè Valquez *suprà*, ex quo Salas, Thom. Sanchez, Villalobos, Anton. Perez, & alij *suprà* relati desumpserunt. Quia Aduocatus ideo in rebus minoris momenti causam probabilem patrocinari potest, quia eius munus solum est merita clientis sui allegare, & iudici examinanda, & decidenda proponere, & si iusta sunt, rogare, & persuadere, vt pro illo sententiam ferat: quæ ratio aequè probat siue res sit maioris, siue minoris momenti, siue ciuilibis, siue criminalis. Neque item limitanda est doctrina, vt limitat Thom. Sanchez *suprà num. 54.* ad causam parum probabilem. Nam dato quòd probabilis sit, potest absolute eius patrocinium Aduocatus suscipere, sicuti potest cliens illam intentare. Quoniamque enim potes contra aliquem mouere litem, poteris Aduocatum habere, vt bene dicit Valquez *n. 4.* & continentur reliqui Doctores absolute loquentes.

Aduertunt Syluest. *verbo Aduocatus quæst. 10.* Salas *sect. 11. n. 103.* Thom. Sanch. *n. 51.* Ioan. Sanch. *n. 54.* Valquez *cap. 1. n. 3.* & alij debere Aduocatum clienti suo veritatem aperire, neque illi firmius ius, quam habeat, proponere. Quòd si illum decipiat, existimat, & bene, Thom. Sanch. *suprà*, & Syluest. obligatum esse restituere, casu quo cliens cognito dubio causæ non esset litigaturus.

DISPUTATIO III.

De conscientia dubia.

Væ in disput. præcedenti desiderari poterant, inuenies in præsent.

PUNCTVM I.

An operari ex conscientia dubia peccatum sit.

- 1 Qua ratione conscientia dubia esse possit.
- 2 Conscientia dubia esse potest, vel de iure, vel de facto.
- 3 Aliud dubium est speculatiuum, aliud practicum.
- 4 Cum dubio speculatiuum sit iudicium practicum de rebus operatione.
- 5 Operari cum dubio practico est intrinsecè malum.
- 6 Dubitans speculatiue de aliquo præcepto, si rationabiliter dubium non deponat, obligatus est partem tutiorem eligere.
- 7 Qua sit pars tutior.
- 8 In quibus sita sit difficultas.

1 **S**uppono ex dictis in princ. huius tractatus, dubiam conscientiam dupliciter se habere. Primò, si rationibus hinc inde perpenis, non valet intellectus iudicium etiam probabile efformare, sed hæret anceps, deucendo, si reflexè iudicet sibi incertum esse, an res illa ita sit, vel non sit.

2 Suppono secundò hanc conscientiam dubiam esse posse, vel de aliquo iure, vel de aliquo facto. De iure, vt si dubites, an lata sit lex, vel præceptum: de facto, vt si dubites, an occideris, vel alterius damni causa fueris, ex cuius occisione, vel damnificatione obligatus es restituere.

3 Suppono tertio, aliud esse dubium speculatiuum, aliud practicum, v. g. dubitare potes, an hæc res, quam possides, ita sit, non tamen dubitas, an illam possis retinere; imò de retentione es certus ratione possessionis, etsi de proprietate dubites. Item certum est dubio factis esse præceptum audiendi Missam, dubitas tamen, an excuteris ob aliquam circumstantiam. Ad regulandas actiones attendi debet dubium practicum, quod contingit, quando hic, & nunc dubitas, an aliquo præcepto tenearis.

4 Suppono quarto, cum dubio speculatiuo stare optimè posse iudicium practicum de rebus operatione, vt in exemplis allatis constat. Requiritur autem, vt si cum dubio speculatiuo rectè operetur, aliquam rationem efficacem, seu probabilem habeat, quæ tale dubium practice deponat, hoc est, quæ sibi persuadeat hic, & nunc talem operationem licitam